

EDEBİYAT AKIMLARI

Klasisizm :

Akil ve sağıduyu egemenolır (duygusalılığa yer yoktur)

17. yy. da Avrupa'da özellikle Fransa'da gelişmiştir

1660 Ekolü olarak da bilinir

Klasisizmin ilkelerini Boileau belirlemiştir

Descartes'ın rasyonalizm (akılcılık) felsefesi akımın ortaya çıkmasını sağlamıştır.

Doğa kavramıyla insanın iç dünyası anlatılmak istenmiştir

insan doğası olıındaki doğa yani olıp olınya ve oradaki varlıklar

klasik sanatkarları ilgilendirmemiştir

insanın sadece evrensel özelliklerine yer verilmiştir (karakterler yerine tipler)

bütün yönleriyle ele alınmaz

Sanat için sanat

Sanatçılar yapıtlarında kişiliğini gizlemiştir

Bişim kusursuzluğuna önem verilmiştir

Halktan kiplere yer verilmemiştir, sadece seçkin olgun insanlara yer verilmiştir

Konuşma diline yer verilmemiştir, kaba sözceklor kullanılmamıştır

Üslup süslü, açık ve yapmacıklıktan uzaktır

Konu değil iplenir önemlidir (gerçekçi konular)
konunun iplenipi

Özellikle trajedi ve komedi türünde eserler verilmiştir

tiyatro + şiir türlerinde etkilidir, roman ihmal edilmiştir

Öski Yunan ve Latin edebiyatları örnek alınmıştır

Kuralcılık + kurala bağılılık (ortak beğenilerin olıpına sıkılmamış + 3 birlik kuralı)
yer + zaman + olay

Temsilcileri :

Boileau (şair + eleştirmen + kuramcı + Fr2.)

La Fayette

Corneille }
Racine } Fr2. trajedi

Malherbe

La Fontaine (Fr2 + fabl)

Moliere (Fr2 + komediya)

La Bruyere (Fr2.)

Türk Edebiyatında :

Fenelon (Fr2.) Telemak

Sinasi

Bosquet

Ahmet Vefik Paşa

Descartes

Direktör Ali Bey

Pascal

EDEBİYAT AKIMLARI

Romantizm (Coşumculuk)

19. yyın ilk yarısında Fransa'da klasiizmin kuralsızlığına - akılcılığına tepki; Fransız ihtilali romantizmin doğuşunda önemli rol oynar (melankoli, verem, intihar...)

Akil ve sağduyunun yerini duygu ve hayaller almıştır

Sanat toplum için

Sanatçılar eserlerinde kişiliklerini yansıtmazlar

Yunan ve Latin kaynakları yerine tarihten ve günlük yaşamdan alınan konular

Sıradan kiplere yer verilmiştir

İnsanlar tek yönlü ele alınmıştır (iyiler iyi, kötüler kötüdür değışmez)

Doğa betimlemelerine sıkça yer verilmiştir (tasvir değışkenliği)

İyi-kötü, ak-kara çatışması vardır

Hürriyet isteğı vardır

Tiyatroda "dram" türü ortaya çıkmıştır

Victor Hugo + Cromwell adlı eserinin din edebiyatında akımın ilkelerini

Tesadüflere ve olağüstüölüklere sıkça yer verilmiştir

Din duygusu önemlidir (Hristiyanlığın kuralları, milli destanlar...)

Akla karşı duygu + seçkin sınıfa karşı halkı + edebiyatı karşı duygallığı + kurallara karşı kuralsızlığı esas almıştır.

Temsilcileri:

J.J. Rousseau (Romantizmin kurucularından + Frz. filozof, sanatçı + Emile, İtirazlar, Toplum

J.W. Goethe (Alman şair, yazar + Faust, Genç Werther'in Acıları)

F.v. Schiller (Alman + Wilhelm Tell, Don Carlos)

F.R. Chateaubriand (Atala, Rene + Fransız)

Lord Byron (İng. şair + karamsar Sardanaşpaş, Don Juan

A. Lamartine (Frz. şair, romancı)

A. Puşkin (Rus + Yüzbaşı'nın Kızı, Çingeneler, Mağsa Kızı

Kamelyalı Kadın

Alexandre Dumas-Pere (Frz. Üç Silahşörler, Monte Kristo Kontu) A. Dumas Fili'de oğludur

Victor Hugo (Frz. + Cromwell, Hernani + Şepiller, Notre Dame Kamburu, Kral Eğleniyor

E. Allan Poe (Amerikan şair ve yazar)

Alfred de Musset (Frz. şair + tiyatro yazarı)

EDEBİYAT AKIMLARI

Realizm :

19. yy.ın 2. yarısında romantizme tepki

Positivizm etkili olmuştur (Auguste Comte)

Gözetim + çevre tasvirleri + belge + not alma

Sanat için sanat

Yazar eserle kişiliğini yansıtır

Üslup sağlam, açık, anlaşılır, doğaldır + söz oyunlarına yer verilmez

Bilim mükemmelliği

Roman yol boyunca gezdirilen aynadır. (Stendhal)

Gerçekçilik

Gerçek hayat olduğu gibi eserlere aktarılmıştır

Roman, hikaye, tiyatro, eleştiri türünde gelişmiş bir akımdır.

Temsilcileri :

Gustave Flaubert (Fr2. + Madame Bovary, Salambo

Balzac (Fr2. + İnsanlık Komedyası, Goriot Baba, Vadideki Zambak

Stendhal (Kırmızı ve Siyah, Parma Manastırı + Fr2.)

Concourt Kardeşler (Fr2.)

Dostoyevski (Rus + Suç ve Ceza, Karamazov Kardeşler, Budala, Ezilenler, Yeraltından Notlar,

Tolstoy (Rus + Savaş ve Barış, Anna Karenina

Turgenyev (Rus + Babalar ve Oğullar

Gogol (Rus + Ölü Canlar, Mıfıttır, Patla)

Gehov (Rus + durum öyküsü + Martı, Vanya Dayı, Viper Bahçesi

M. Gorki (Rus + Benim Üniversitelerim, Ana)

Daniel Defoe (İng. + Robinson Crusoe)

Charles Dickens (İng. + İki Şehrin Hikayesi + Oliver Twist, David Copperfield, Antika Dükkanı

Jonathan Swift (İng. + Gulliver'in Gezileri)

Jack London (Amerikan + Beyaz Diş, Vahşetin Çağırışı, Demir Ökçe

Mark Twain (Amerika + Tom Sawyer'in Maceraları, Mississippi'de Hayat, Huckleberry Finn'in Maceraları

Ernest Hemingway (Amerika + Çanlar Kimin İçin Çalıyor + Silahlara Veda + İhtiyar Adam ve Deniz

John Steinbeck (Amerika + Gazap Üdemleri, Bitmeyen Kavgâ, Safalısız Tokağı, Fareler ve İnsanlar)

Bertolt Brecht (Alman) Epik Tiyatro

EDEBİYAT AKIMLARI

Naturalizm:

19. yy'ın ikinci yarısında Fransa'da + Emile Zola

Bilimsel realizm (gerçekliğin bilimsel deneye dayanması gerektiği)

Determinizm, soyagecik, deneyel roman

aynı koşullar altında, aynı nedenler, aynı sonuçları doğurur (neden-sonuç)

Darwin + evrim ve soyagecik ⇒ deneyel roman

Toplum → laboratuvar

İnsan → deney konusu

Sanatçı → bilim insanı

Sanatçılar, çevrenin insan üzerindeki etkisini anlatmak için uzun mekan tasvirleri

Realistler kadar dil ve üsluba önem verilmez

Argo sözler + sokak dili edebiyata girmiptir

Herkesin anlayabileceği doğal, yalın dil (kahramanlar yaşadıkları toplumsal çevrenin dil özellikleriyle)

İşerlerde kipiliklerini gösterirler

Daha çok roman, hikâye, tiyatro gibi türlerle

Temsilcileri:

Emile Zola (Fr2. + Toprak, Nana, Meyhane, Germinal, Dr. Pascal, Emek)

Concourt Kardeşler (Fr2. +

Alfonso Daudet (Fr2. + Değirmenimden Mektuplar, Pazartesi Hikâyeleri)

Guy de Maupassant (Fr2. + olay dyküsü + Ay Işığı, Tombalak)

Henrik Ibsen (Norveçli oyun yazarı)

John Steinbeck (Amerikan + Fareler ve İnsanlar, Gazap Üzümeleri...)

Hüseyin Rahmi Gürpınar (Bağımsız)

Habizade Nâim (Tanzimat 2. dönemi)

EDEBİYAT AKIMLARI

Parnasizm :

19. yy.ın ikinci yarısında romantik piire tepki

Fransa'da ortaya çıkmıştır

Sanat için sanat ilkesi benimsenmiştir

Şairler, yapıtlarına kişiliklerini yansıtmamışlardır } (bireysel konular)
(toplum ve toplum sorunlarıyla ilgilenmez)

Dış gerçeği tasvir etmişlerdir

tasvirî piir anlayışı

Dünyeye dayalı şiirler yazılmış (felsefî piir anlayışı)

Dil açık ve yalındır

Bişim mükemmelliği (sesler kuyumcu titizliğiyle seçilmiş)

Ölçü, uyak ve ritim önemsenmiştir

En çok "sone" nazım biçimi kullanılmış

Sanatın işlevi → güzelliştir

şiirde nesnellik aranmıştır

Mitoloji + egzotik temalar

Temsilcileri :

Th. Gautier (Parnasizmin öncüsü Fransa şairi)

Leconte de Lisle (Fr2.)

T. de Banville (Fr2.)

Heredia (İspanyol asıllı Fr2. şairi)

François Coppée (Fr2. şairi ve tiyatro yazarı)

Türk Edebiyatında :

Cenap Şahabettin (Parnasizmi Türk edeb.ına tanıtan Servet-i Fünûn sanatçısı)

Tevfik Fikret (Servet-i Fünûn)

Yahya Kemal (Milli Edeb. Dnm. bağımsız sanatçı)

EDEBİYAT AKIMLARI

Sembolizm (Simgesicilik)

19.yy.ın son çeyreğinde Fransa'da

Parnasieme tepki

Şiirde gerçek değil, gerçeğin uyanıdırıldığı etki anlatılmıştır.

Sanat için sanat anlayışı hakimdir

Anlam kapalılığı esastır

Musiki + ahenk önemlidir (söyden ziyade musikiye yakın bir dil)

Şiirde imgelere dayanan anlatım olmalıdır.

Öznel + lirik özellikler

Dil sembol ve mecazlarla yüklüdür

Birimde serbestlik tercih edilmiş (ölçü, uyak fazla önemsenmemiş)

Sone, terzima gibi nazım şekilleri kullanılmış.

Türk edb. da serbest müstazat da kullanılmış

Sarmış yapraklar, gün batımları, durgun göller, alaca karanlıklar, ay ışıkları...

Şiir bir telkin aracıdır.

dış dünyanın duygular üzerindeki etkisi açıkça anlatılamaz, okurun duygularına seslenerek sezdirilir.

Görünenin ardındaki gerçeği ahenk ve birtakım semboller yardımıyla okuyucuya sezdirmeyi / anlatmayı esas alan edebiyat akımıdır.

Temsilcileri:

Charles Baudelaire (Sembolizmin hazırlayıcısı Frz. pair)

Stephane Mallarme } Sembolizmin öncülerinden Frz. pairler

Paul Verlaine

Arthur Rimbaud } Frz. pairler

Paul Valery

Edgar Allan Poe (Amerikan pair ve yazar)

Türk Edebiyatında:

Cenap Şahabettin (Servet-i Fünûn)

Ahmet Hâşim (Sembolizmin temsilcisi + Fecr-i Atı)

Cahit Sıtkı Tarancı } Cumhuriyet Dönemi

Ahmet Hamdi Tanpınar

Ahmet Muhip Dranas

*Empresyonizm (izlenimcilik)

19.yy sonlarında Fransa'da

Önce resim sonra edebiyat daha sonra güzel sanatlar alanlarında

Dış dünyanın sanatçının iç dünyasında bıraktığı izlenim

Anlam kapalılığı

Sanat için sanat

Özellikle şiir + tiyatro

Görsel izlenimler (ışık-renk)

Temsilcileri

Maria Rilke (Alman)

Rimbaud (Fransız)

Verlaine (Fransız)

James Joyce (İngiliz)

şiir

Ahmet Haşim (Fecriyatı)

Cenap Şahabettin (Servet-i Fünun)

Ahmet Muhip Dıranas (Cumhuriyet-Ölöl şiir)

*Ekspresyonizm (Dışavurumculuk)

20.yy.da Almanya'da

Empresyonizme tepki (pozitivizm, realizm, naturalizm, parnasizme tepki)

Duygular ve iç dünya ön planda (olup dünya draması)

gerçek sanatçının ruhunda

Faydacılık

Resimde sonra edebiyatta

Burjuva ahlakına tepki

Ruhun ısyarı ılılılık önemlidir.

Geleneksel sanatı beğenmez

İngiliz edebiyatı dağıncılığı

1. Dünya Savaşı öncesi'nin bunaltıcı ortamında doğan bir tepki hareketidir

Temsilcileri:

Franz Kafka (Avusturya, roman-hikaye)

T.S. Eliot (Amerikan, şiir)

Van Gogh (Alman, resim)

James Joyce (İngiliz, şiir)

Kubizim

20.yy.-da empresyonizme (izlenimcilige) tepki

Önce resim sonra edebiyat

Ezya 3 boyutlu - geometrik

Sirode gürselliği önemseme (resimden yararlanır)

Gerçek akıl mantıkla değil hayal gücüyle elde edilip ifade edilir.

Dilin doğal söz dizimini - mantığını bozarlar (noktalama kullanmazlar)

Edebiyatımızda pek etkili olmamıştır.

Erudment Behaüt dav bazı şiiirlerinde

Temsilcileri:

Max Jacob (Fransız - şiir)

Andre Salmon (Fransız - şiir)

Picasso (İspanyol - resim)

Fütürizm (Gelecekçilik)

fütürizm

20.yy + İtalya + Marinetti + biloluiriyle

Özellikle rus şairler (Mayakovski) etkilenmiş

Resim + heykel + şiir

Geçmişe isyan + yenilik + değişimlik

Yanğı çağının dinamizmi + hızını sanata taşımak

Bizimsel yenilikler + serbest ölçü

Başkalolrı , korkusuzluk , ortaklık...

Gelenekselliğe tepki

Makine, çark sesleri , gemi, otomobil

insan gücünün simgesi

Kubizim ve daadaiizme benzer.

Temsilcileri:

Marinetti

Mayakovski

Hasım Hikmet Ran

Dadaizm

20. yy + İsviçre + Tristan Tzara + biloliri'yle

Fransa, Amerika'yı etkiler.

Savapa karşı aydınların baplattığı akım

Akıl hiçbir değeri yok

Dil ve estetik kurallar bir yana bırakılmış

Her türlü geleneğe, kurala karşıdır

Şiir serbest çağırışımından oluşmalı (şabekler rastgele seçilir)

1. Dünya Savası'nın getirdiği ortamda bunları aydınların, sanatçıların baplatması

Temsilcileri

Tristan Tzara (İtalyan-şiir)

Louis Aragon (Fransa-şiir)

Gariç Akımının bazı özellikleri

Paul Eluard (Fransa-şiir)

Francis Picabia (Fransa-şiir)

Surrealism (Gerçeküstçülük)

20. yy + Andre Breton + Fransa + biloliri'yle

Bilinçaltı sanatın gerçek kaynağı (akıl denetiminin uzeit şiirler gerçektir)

rüya - sayıklama - çağırışım

otomatik şiir

Sigmund Freud + psikanaliz + hipnoz

Mizah + alay

Gelenekçiliğe karşıdır

Alınlmamış imajlar

Düşünüş, tasarlanmış şiir gerçek şiir değildir.

düşünmeden çabucak yazmak

Yerini "Ekzistansiyalizm" bırakmıştır.
varoluşçuluk

Temsilcileri:

Andre Breton

Gariçiler

Paul Eluard

2. Yeniciler

Louis Aragon

* Egzistansiyalizm (Varoluşçuluk)

20. yy + felsefi akım

Fransız Jean Paul Sartre tarafından edebiyata uygulanmış

2. Dünya Savaşı + yıkım, umutsuzluk, bunalım

Yabancılaşma

Descartes Düşünüyorum öyleyse varım

Var olup dediden önce gelir

İnsan bu dünyada ne yaparsa o olur. (İnsan doğası diye bir şey yoktur.)

Toplum bireyi belirlemez

Birey; iradesiyle, seçimleriyle davranır.

Olay örgüsü ikinci plandadır (olurumla karşı karşıya kalmış insanlar vardır.)

Karşı çıkıp

Temailleri

Jean Paul Sartre

Albert Camus

Simone de Beauvoir

A. Gide

Nietzsche

* Sezgicilik (Entuziyonizm)

20. yy + Henri Bergson

Rasyonalist yönüye tepki

Gerçeği kavramanın yolu sezgiolen geçer

Akil yalnızca duran şeyi bilebilir

* Letriizm (Harfçilik)

20. yy + Romen İsidore İsou

Şiir akımı

Harf dışındakiler bir şey yoktur

Harf olmayacak hiçbir şey yoktur

Modernizm + Postmodernizm

modernizm sonrası

Bütün ideoloji ve felsefelere karşıdır

Modernizme sorgulayıcı yaklaşıpılır

Çoğulculuk (tek bin dünya içinde çeşitlilik)

Geleneksel sanata karşı (geleneksel olanı yeni olana uydurma)

Gerçekle kurgu iğ iğ

Sanatla gerçek arasındaki bağı koparırlar + aslında gerçeğin sınırlarında

Olay, karakter, çevre yerine imge ve semboller (alegorik anlatım)

Diyaloglara pek yer verilmez (hikâyeye atmaya pek yer verilmez)

Birayın bunalımları, toplumla çatışması, yabancılaşması...

Çağrışımlara açık plirsel bir dil (günlük kullanımın dışında)

İnsanın karmaşık dünyası (psikolojik süreçlemeler, iç monolog... teknikler)

Yapam çok boyutludur

Farklı anlatım teknikleri ironi, kolaj, montaj, pastiş, parodi, bilinç akışı...

Modern toplumun tekduşçılığına bryan

topluma ait değerleri yansıtmayı amacı yoktur

Mimarlık, görsel sanatlar, edebiyatta etkilidir

Anlatıcı birey bilinciyle kendisi "ben" ini öne çıkarır (Kurgucunun etkin figürüdür)

Masalsı anlatım + politik değerler

Gerçek tek ve tartışılmaz değildir. (Yorumları kopuk gerçek olamaz)

Kahramanı olmayan roman, hikâyeler

Bölümler arasındaki bağlantılar kopuk (mantık akışından uzak)

Eserlerde belli bir bütünlük yoktur

Karşıtıklardan yararlanır.

Eserlerin kurgu olduğu okura hissettirilir

Romanın yazılma süreci metne konu edilir.

Doğrudan ve dolaylı okurla iletişim kurulur

Yıllar arası, metinler arası ilişkiler

Östkurgu, eklektizm

Dille oynanır